

IL-ĠIMGHA TAL-ĠIMGHA L-KBIRA KIF NIFTAKARHA FI TFULITI

Ġużè Chetcuti

Habib tiegħi, Frank Zammit, bagħatli mill-Awstralja ktejjeb "It-Triq Imqaddsa" bi prezentazzjoni ta' ħabib ieħor Valentin J. Barbara minn Bormla li l-lum joqgħod f'Sydney. Jien u naqra dan il-ktieb taht forma ta' poezija dwar l-erbatax-l istazzjon ta' Kristu, hsiebi mar lura fiż-żmien meta tfajjal ċejkien liebes iż-żimarra u b'simbolu tal-passjoni fidejja kont nimxi mal-purċissjoni tal-Ġimgħa l-Kbira ġo Bormla, il-belt fejn twelidt, u wkoll, f'sena minnhom, daqs 70 sena ilu niftakar imxejt b'wegħda wiċċi mghotti b'barnuż wara l-vara tad-Duluri.

Iż-żmien itir imma t-tifkira tibqa'.

Fil-knisja, sa minn ġimgħa jew tnejn qabel, kien jinhass li kienet qed toqrob il-Ġimgħa l-Kbira. Kienu jibdew iħejju biex jarmaw is-sepulkru. Mill-Erbgha tat-Tniebri sa Sibt il-Għid kien jieqaf id-daqq tal-qniepen u minnflokhom tibda tisma' t-tfaqqiġi taċ-ċuqlajta ta' l-injam. L-inkwatri, il-Kurċifiss, in-niċċeċ kollox jitghatta b'velu iswed li jixhet fuq kulhadd dik il-ħemda u swied il-qalb għat-tragedja li għad trid isseħħ.

Nhar Hamis ix-Xirka wara nofs in-nhar jibdew il-viżti tas-seba' knejjes. Niftakar dawn iż-żjajjar konna nibdewhom mill-parroċċa u nimxu f'ġemħat żgħar, nisa, rgiel u tfal, b'devozzjoni kbira tul it-toroq inżuru knisja knisja sa naslu l-knisja ta' San Pawl u minn hemm mill-ġdid ghall-parroċċa. Thoss xi haġa tqanqallek qalbek tara dawk il-qtajjiet ta' nies jimxu wara s-Salib jitbolu u jghidu r-rużarju. F'dak il-jum tara kemm ir-religjon nisranija għandha qawwa biex torbot fl-imħabba familji shah. Għal dak il-jum jintesa l-inkwiet u l-ġlied, u Kristu jixerred fil-qalb tal-bniedem barka, paċi u mħabba.

Fit-tmiem ta' kull posta tar-rużarju ma konniex intennu l-kelma "glorja" imma l-ġakulatorja "Nadurawlk, o Ĝesù, u nberkuk, ghax b'Salibek u l-mewt Tiegħek inti fdejtna."

Il-Ġimgħa wara li ssir il-priedka tat-tliet sīgħat dwar is-seba' kelmiet li Ĝesù qal minn fuq is-salib, issir il-purċissjoni bit-tmien vari li jirrappreżentaw mumenti mill-passjoni ta' Kristu. Jekk niftakar sewwa l-purċissjoni tifta b'żewġt irġiel lebsin ilbies bibliku, wieħrd idoqq il-flawt u l-ieħor tanbur miksi bi drapp iswed.

Kienet lili timpressjonani ħafna l-ewwel vara, sabiha, imponenti, Kristu fl-ort, mixhut minn tulu fuq il-blatt jitlob b'ħarstu, ħarsa ta' hniena, mitfugħha l-fuq. Warajha l-Kolonna (il-biċċa l-kbira tan-nies jippronunzjawha *I-Kanolla*), imbagħad l-Αccjonomu (*Ecce Homo*), wara, ir-Redentur jew, kif ħafna jsejhulu, l-Imġħobbi. Timxi wrajh (dejjem jekk niftakar sewwa) il-Banda San Gorg bil-marċi sbieħ funebri ta' Melilli u ta' Meruzzi.

Wara r-Redentur il-Veronika bil-velu tax-xbieha ta' wiċċi Kristu, imbagħad il-Monument, maestus fis-sodda tiegħu tal-mewt, il-Vara l-Kbira, u tagħlaq il-purċissjoni l-vara tad-Duluri b'kotra nies warajha, uħud wiċċhom mghotti bil-barnuż ikaxkru bi tbatija l-ktajjen, ħafna wkoll kienu jimxu ħafjin.

Wara l-Vara l-Kbira jimxu l-Kapitlu.

Ta' tfajjal li kont kienet timpressjonani l-bandala bl-ittri SPQR li snin wara sirt naf is-sinifikat tagħhom *Senatus Populus Que Romanus*.

SIBT u HADD IL-GHID L-ghada, is-Sibt, idoqq il-Glorja. Dak iż-żmien, kontra dak li jsir il-lum, il-Glorja kienet itnghata s-Sibt filgħodu ghall-ħabta tad-disgħa, u arana mmorru l-Birgu naraw il-ġirja ta' l-Irxoxt fidu l-bandiera tar-rebħha. Mal-Glorja jinkixfu l-istatwi, il-Kurċifiss, il-kwadri u niċċeċ fil-knejjes u minflok iċ-ċuqlajta jerġgħu jibdew jindaqqu l-qniepen. Għalina, ta' Bormla, l-iktar li kien jinteressana l-Irxoxt il-Hadd fil-ġħodu kmieni. Niftakarni nbakkar u mmur għall-quddiesa ta' l-ewwel. Wara l-quddiesa toħrog il-vara ta' l-Irxoxt, ikun għadu kmieni ħafna, iddur it-toroq. L-ewwel ġirja tibda minn Triq l-Oratorju wara li l-Irxoxt ikun tala' l-medda twila u għolja tat-rurgien. Minn hemm għal Triq Santa Margerita, ghax-Xghajra, Triq Santa Tereza, Pjazza Gavino Gulia li ma kinitx bħalma hi l-lum, kienet wisq iċken, imbagħad għal hdejn is-Suq, għal Triq San Pawl. Wara l-ġirja fi Triq San Pawl, jaqbad triqtu 'lisfel u jiġbed għal Santa Liena, u mill-ġdid għall-knisja. F'kull triq jieħu l-ġirja, u rgiel, żgħażaq u tħalli tħalli quddiem, bil-Kapitlu wara. Dak kien ikun jum ta' ferħ bil-banda San Gorg iddoqq marċi brijuži.

Il-figolla tradizzjonalni miksija bil-ġelu u bajda mghollija iebsa fin-nofs kont taraha fidejn t-tfal, u waqt li l-Irxoxt ikun għaddej bil-ġirja minn quddiemna bil-palma tal-fidda fidu konna ngholluha jien u huti mill-gallarija u nghajtu: *Kristu rxoxta birikhieli, bierek 'l ommi u 'l missieri!*

Dak kien żmien ta' l-innoċenza. Qatt, qatt ma jerġa' lura!

Fi żmieni, f'Bormla magħrufin għall-bejgh tal-figolli, kien hemm tar-Rina b'hanut tal-ħelu quddiem il-knisja, u s-Sluta, mingħaliha dak iż-żmien kellu hanut fi Triq San Pawl.

Dik kienet tkun ġimġha shiha ta' attivita' mħallta bin-niket u bil-vistu u, warajhom, il-qawmien ta' Kristu bil-paċi tal-Fidwa u ta' l-imħabba. din il-festa tal-Ġimġħa l-Kbira baqgħet dejjem timpressjonani u halliet fija impronta hekk qawwija li meta kbirt u bdejt nikteb il-poezija, ktibt din il-poezija saffika, mas-sittin sena ilu, dwar Hamis ix-Xirka.

NHAR HAMIS IX-XIRKA

Fid-dlam, fiċ-ċirċ, u freżha xxoqq il-ġħadam
għaddejja l-ġilwa: kota nies tittallab
bil-herqa 'l Wieħed li, biex jifdi dnubna,
għalina ssallab.

Miexja: qalb waħda, ruħ waħda. Qatt f'hajti
ma naf li saltnet fuq l-uċuħ is-sliema
daqs dan il-jum. Mill-ħars miksur u ġwejjed
tixref l-indiema,

l-indiema kbira, taħraq daqs il-ġamar,
ta' min, bla rghaj, tilef it-triq tas-sewwa,
u sogħbiex xorob l-hemm ta' ħajja mqita
mill-ġħajnejn tad-dnewwa.

Fejn tixref harstek bahar nies jitkolbu:
min b'leħen għali, min kemm kemm jinstama',
'mma fruħ kulħadd tas-swied il-qalb u n-niket
bħal dell jingħama'.

Matul it-triq dwal kiebja jaqtgħu d-dalma,
dawl ċkejkna jpetptu w jiġru għalenija
qishom il-kwiekeb zghar fis-sema mdendla
jiddu fl-ġħaxija.

Hemda ma' kullimkien: it-talb tal-mahfra
donnu jrabbi l-ġwinħajn u lejn is-sema
 jitla' qatigħ, safi bħan-nida, safi
bħal qatra demgħa.

Tidħol il-ġilwa gol-maqdes imdawwal,
quddiem Gesù tinxteħet gharkubbtejha
u trodd l-imħabba 'Dak li miet għalina,
bid-dmugħ f'għajnejha.

Fil-knisja, Ģesù rieqed --- hemda ġelwa,
qaddisa, kbira. O demm li tajtna l-ġenna!
O qalb imqaddsa, bil-ghamil ta' mħabbtek
ruħna tithenna!

Rieqed Ģesu', u fuq haddejh jinxtered
il-ferħ ta' hajja gdida, kollha dija:
mimdu ġeħej b'harsa ta' Omm ġħajjura,
Ommna Marija.

Hassejt go ġsiebi l-benna ta' l-indiema,
fil-ħsieb li, lejl u nhar, holom il-ġraja
ta'mhabbiet fiergħa f'għenn il-ġmiel li dahak
biju u bil-hajja.

U jiena bkejt kif jibki tfajjal niedem
wara l-ħtija li jagħmel. Għab minn ruhi
l-imrar tas-saħħa u l-ghajb li jtabba' l-hena.
Hemm xerridt dmugħi

friglejn Ģesù. Bhal shab hafif li jgħaddi
fuq wiċċi l-ilmiet, hekk għadda minn fuq qalbi
id-dell iswed tad-dnub. Int, Ģesù, 'tini
is-sabar ftalbi,

u fuq did-dinja d-dija ta' salibek
xerred, Mulej, qabel ma fl-ghajb tinfena.
Eħlisha minn dad-demm, u t-triq uriha
tal-paċi w l-hena.